

Булатов А.С.,
ад'юнкт кафедри юридичної психології НАВС

СТАН СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПИТАНЬ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШАХРАЙСТВО

Проблема кримінальної відповідальності за шахрайство є досить актуальною та значимою в сучасних умовах. Пояснюється це як новітніми тенденціями розвитку законодавства про кримінальну відповідальність, так і виникненням сучасних різноманітних способів вчинення шахрайства. Все це вимагає певного переосмислення існуючих положень КК України у частині відповідальності за шахрайство. Зокрема, поглибленого дослідження заслуговують питання: відповідальності за шахрайство, шляхом незаконних операцій із використанням електронно-обчислювальної техніки; співвідношення шахрайства з окремими способами підроблення документів; кваліфікації шахрайства, підготовка до якого утворює окремий склад закінченого злочину; відмежування шахрайства від суміжних посягань тощо.

У цьому зв'язку слід зазначити, що починаючи з 2001 року (із моменту прийняття нового КК України) у вітчизняній науці було реалізовано одразу декілька спеціальних комплексних монографічних досліджень, які стосувалися питань кримінальної відповідальності за шахрайство чи його окремі прояви. Так, у 2004 році О.В. Смаглюк захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук на тему: «Шахрайство за Кримінальним кодексом України 2001 року». По суті ця праця стала першим ґрунтовним дослідженням питань кримінальної відповідальності за шахрайство, після прийняття нового КК України і є основою для подальших наукових досліджень. В результаті такого дослідження автором формулюються теоретичні основи розуміння способів вчинення шахрайства, а точніше наводиться визначення обману та зловживання довірою. При цьому запропоновані автором визначення набули подальшої реалізації (відображення) у відповідній постанові Пленуму Верховного Суду України.

Разом із цим, були проведені й дослідження кримінальної відповідальності за окремі прояви шахрайства: шахрайство з фінансовими ресурсами; заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами та радіоактивними матеріалами, шляхом шахрайства; заволодіння документами, печатками, штампами, шляхом шахрайства; заволодіння наркотичними засобами, психотропними речовинами чи їх аналогами та прекурсорами, шляхом шахрайства. Всі

вони додатково розкривають сутність шахрайства, способи його вчинення та особливості кваліфікації таких протиправних діянь.

Незважаючи на це, продовжуються і фундаментальні дослідження проблем кримінальної відповідальності за шахрайство. Насамперед, слід згадати про затверджену О.В. Кришевич тему дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук: «Шахрайство як інститут кримінального права: теоретичні і практичні засади». Очевидно, що в межах цього дослідження і повинно відбутися ґрунтовне комплексне узагальнення існуючих напрацювань проблем кримінальної відповідальності за шахрайство, проте не слід у цьому контексті забувати і про «супутні» питання кримінальної відповідальності за цей злочин. В пергу чергу йдеться про аналіз юридико-психологічної характеристики цього злочину, яка на наш погляд, також повинна знайти належне вивчення в юридичні науки.

Очевидно, що значимим, у цьому контексті, є дисертаційне дослідження О.В. Кравченко «Психологічні особливості шахрайства», яке деякою мірою вивчає окреслені питання, утім присвячено не стільки юридико-психологічним питанням шахрайства як злочину, скільки психологічному аналізу злочинної поведінки відповідного типу (шахрайства). Таким чином слід стверджувати про необхідність проведення поглибленого вивчення саме юридико-психологічної характеристики шахрайства як злочинного посягання.

Отже, з'ясувавши стан сучасних досліджень з питань кримінальної відповідальності за шахрайство, можемо констатувати наявність широкого спектру таких досліджень, їх всебічність, комплексність та послідовність. Однак, разом із цим слід звернути увагу і на необхідність проведення окремого комплексного монографічного дослідження питань юридико-психологічної характеристики шахрайства.

Горбенко Д.А.,
інспектор РВЦ НАВС, здобувач
кафедри юридичної психології НАВС

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГА В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

У сучасних умовах діяльності органів внутрішніх справ України, зростає потреба у кваліфікованих фахівцях-психологах, таке соціальне замовлення формується під впливом девіантної та делінквентної поведінки у суспільстві, суїцидів та депресій серед практичних працівників органів внутрішніх справ.